

Interne noodplanning voor onderwijsinstellingen van het GO!

24-11-2015

Gemeenschappelijke preventiedienst

Huis van het GO!

Willebroekkaai 36

1000 Brussel

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Wettelijke context	4
3. Soorten noodplannen	5
3.1. Externe noodplanning	5
3.1.1. Doel van externe noodplanning	5
3.1.2. Soorten externe noodplannen	5
3.2. Het interne noodplan	7
4. Een intern noodplan voor een onderwijsinstelling	8
4.1. Doel van interne noodplanning	8
4.2. Voorwaarden	8
4.3. Inhoud	9
4.3.1. Voorbereid zijn op noodsituaties	10
4.3.2. Een noodsituatie beheersen en bestrijden	10
4.3.3. De beschikbare middelen en lokalen	12
4.3.4. Het beschikbare personeel	13
4.3.5. (Crisis)Communicatie	14
4.3.6. Samenwerking met openbare hulpdiensten	15
4.4. Actiekaarten voor noodsituaties	16
4.4.1. Actiekaarten die algemeen van toepassing zijn bij noodsituaties	16
4.4.2. Actiekaarten voor noodsituaties binnen de onderwijsinstelling	16
4.4.3. Actiekaarten voor noodsituaties buiten de onderwijsinstelling waarbij leerlingen en/of personeel betrokken zijn	17
4.4.4. Actiekaarten voor noodsituaties buiten de onderwijsinstelling maar met een mogelijke dreiging voor de onderwijsinstelling	17
4.5. Na de noodsituatie	18
4.5.1. De noodsituatie afsluiten	18
4.5.2. Postoperationele fase	18
5. Oefenen, beoordelen en bijsturen	19
5.1. Algemeen (noodoefeningen)	19
5.2. Specifieke opleidingen	20

1. Inleiding

Tijdens een noodsituatie¹ heerst er vaak paniek en chaos. Het is dan niet altijd even duidelijk wat er moet gedaan worden en door wie. In zulke situaties kan een noodplan zorgen voor een relatieve structuur zodat snelle en gecoördineerde hulpverlening mogelijk wordt².

Een intern noodplan wordt gebruikt als een beleidsinstrument. Het is een geheel van procedures, acties en instructies waarmee men in een noodsituatie snel personeel en beschikbare middelen kan inzetten en optimaal kan coördineren. Het interne noodplan moet ervoor zorgen dat leerlingen, internen, cursisten, personeel en de omgeving worden beschermd.

Met deze handleiding proberen we tegemoet te komen aan zowel de wettelijke vereisten als aan de praktische toepasbaarheid ervan in onderwijsinstellingen³.

¹ Een noodsituatie kan omschreven worden als elke externe of interne gebeurtenis die schade veroorzaakt of kan veroorzaken en waarbij de coördinatie van de disciplines vereist is om de dreiging weg te nemen of om de schadelijke gevolgen te beperken. Schade kan materieel, lichamelijk of geestelijk zijn.

² Zie Hoofdstuk 3 'Soorten noodplannen'

³ Onder 'onderwijsinstellingen' verstaan we scholen, centra voor leerlingenbegeleiding, centra voor volwassenenonderwijs, centra voor deeltijds onderwijs, academies en internaten.

2. Wettelijke context⁴

Een werkgever⁵ is wettelijk⁶ verplicht om alle risico's verbonden aan het werk te voorkomen en zo nodig te verminderen. In deze context betekent dit ook dat een werkgever de nodige maatregelen moet treffen bij noodsituaties wanneer er sprake is van ernstig en onmiddellijk gevaar.

- Koninklijk besluit van 27 maart 1998 betreffende het beleid inzake het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk (codex titel I - afdeling IV maatregelen bij noodsituaties en in geval van ernstig en onmiddellijk gevaar).
- Koninklijk besluit van 16 februari 2006 betreffende nood- en interventieplannen.
- Koninklijk besluit van 28 maart 2014 betreffende de brandpreventie op de arbeidsplaatsen

Een van de preventiemaatregelen die een werkgever moet nemen, moet specifiek betrekking hebben op het opstellen van noodprocedures in geval van ernstige, risicovolle en gevaarlijke situaties, meer bepaald met betrekking tot eerste hulp, de brandbestrijding en de evacuatie van werknemers.

Uiteraard moeten alle werknemers⁷ geïnformeerd worden over en kennis hebben van deze noodprocedures.

De wetgeving verplicht de werkgever verder om een intern noodplan op te stellen, op basis van de resultaten van de risicoanalyse en steunend op procedures die aangepast zijn aan de gevaarlijke situaties en risico's eigen aan de onderwijsinstelling en aan situaties die van externe oorsprong kunnen zijn.

⁴ Dit onderdeel is grotendeels gebaseerd op informatie verkregen via www.werk.belgie.be.

⁵ In het GO! worden de raad van bestuur en de algemeen directeur van een scholengroep aanzien als werkgever.

⁶ Wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk

⁷ Zie Basisboek 'Naar een veilige school', hoofdstuk 5.6.

3. Soorten noodplannen⁸

Er zijn interne en externe noodplannen. Alle ondernemingen en onderwijsinstellingen moeten een intern noodplan hebben. Een extern noodplan moet enkel voor de risicodragende bedrijven⁹ opgesteld worden.

3.1. Externe noodplanning¹⁰

Externe noodplanning gaat over de plannen die de overheid maakt om noodsituaties te beheersen.

3.1.1. Doel van externe noodplanning

Het externe noodplan heeft als doel:

- noodsituaties te bedwingen en beheersen om de gevolgen en de schade voor mens en milieu te beperken;
- maatregelen uit te voeren om mens en milieu te beschermen tegen de gevolgen van zware ongevallen;
- de bevolking en de relevante diensten en overheden in te lichten;
- ervoor te zorgen dat na een zwaar ongeval het nodige wordt gedaan om het milieu te herstellen en schoon te maken.

De federale overheidsdienst Binnenlandse Zaken heeft als opdracht externe noodplannen op te stellen. Hierbij baseert de dienst zich op de informatie uit de veiligheidsrapporten van de risicodragende bedrijven. Bij het opstellen van een extern noodplan worden ook alle betrokken actoren en het publiek geraadpleegd. In deze context kunnen onderwijsinstellingen betrokken worden.

3.1.2. Soorten externe noodplannen

Er zijn verschillende soorten externe noodplannen. Een algemeen nood- en interventieplan (ANIP) kan naargelang de aard van de noodsituaties en risico's aangevuld worden met

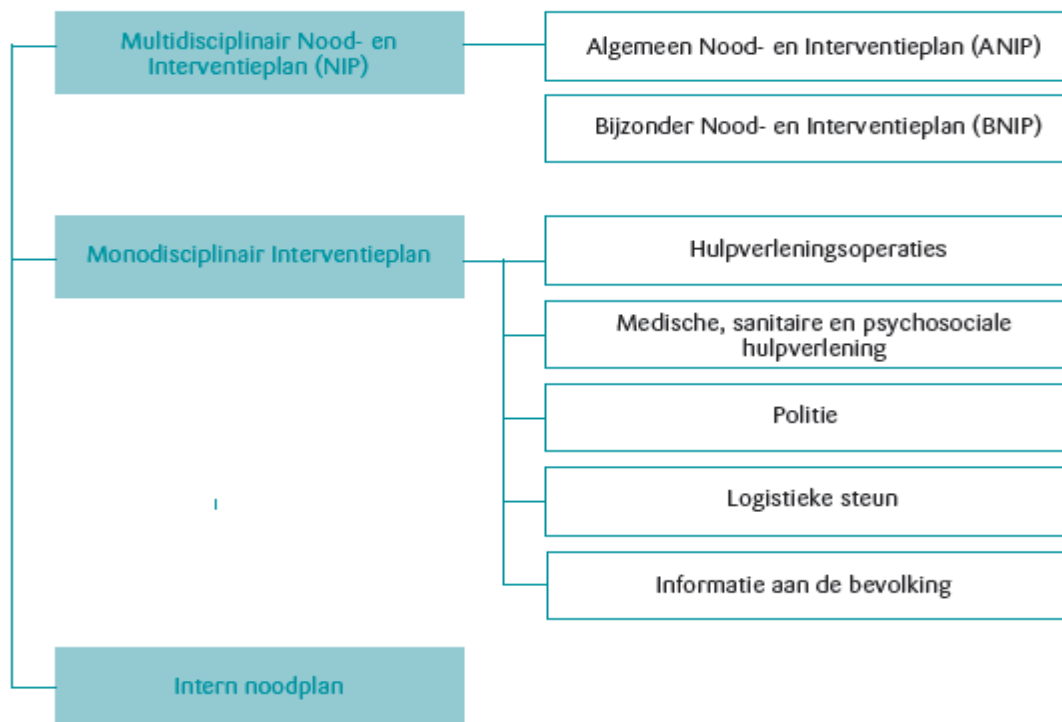
⁸ Dit onderdeel is gebaseerd op de informatie verkregen via www.werk.belgie.be

⁹ Risicodragende bedrijven zijn hogedrempelinrichtingen. Het Vlaamse departement Leefmilieu, Natuur en Energie definieert een hogedrempelinrichting als een [\(Seveso\)-inrichting](#) waar [gevaarlijke stoffen](#) aanwezig zijn of kunnen zijn in hoeveelheden die gelijk zijn aan of groter zijn dan de zogenaamde [hoge drempel](#), of die door de [sommatieregel](#) als hogedrempelinrichting wordt beschouwd.

¹⁰ Welzijn op het werk, Deel I Algemene beginselen, Hoofdstuk 8 Noodplannen, Provincie Antwerpen, Departement Onderwijs, Veiligheid en Jeugd, Provinciaal Veiligheidsinstituut, januari 2011, p. 30.

bijzondere luiken tot bijzondere nood- en interventieplannen (BNIP).¹¹ Bij externe noodplanning zijn er ook verschillende gradaties in de interventieplannen.

Soorten noodplannen

NIP - ANIP	Bevat de algemene richtlijnen en de nodig informatie om het beheer van noodsituaties te waarborgen. Vb. het Algemeen Provinciaal Nood- en Interventieplan
NIP - BNIP	Vult het ANIP aan met bijkomende specifieke richtlijnen betreffende een specifiek risico. Vb. Seveso noodplannen, het nucleair noodplan, ...
Monodisciplinair Interventieplan	Regelt de interventiemodaliteiten van één discipline, in overeenstemming met de bestaande NIP. Vb. het Medisch Interventie Plan (MIP)
Intern noodplan	Is erop gericht de schadelijke gevolgen van een noodsituatie te beperken binnen en door een bedrijf of instelling, door aangepaste materiële en organisatorische noodmaatregelen uit te werken. Het intern noodplan wordt opgesteld door het betrokken bedrijf of instelling.

Figuur 1

Bron: Noodplanning en crisisbeheer in België, Informatiebrochure, Federale overheidsdienst Binnenlandse Zaken, versie van 21/01/2013, p.28.

¹¹ Noodplanning en crisisbeheer in België, Informatiebrochure, Federale overheidsdienst Binnenlandse Zaken, versie van 21/01/2013, p.28.

3.2. Het interne noodplan

De werkgever moet een intern noodplan¹² opstellen dat van toepassing is voor de bescherming van de werknemers op basis van de resultaten uit de risicoanalyse.

Het interne noodplan moet steunen op procedures, acties en instructies die aangepast zijn aan gevaarlijke situaties en mogelijke ongevallen of incidenten die eigen zijn aan de onderneming of instelling.

Het interne noodplan maakt ook deel uit van het brandpreventiedossier¹³. Dit betekent onder andere dat er gepaste procedures en instructies schriftelijk moeten vastliggen voor

- het uitvoeren van de taken toevertrouwd aan de brandbestrijdingsdienst;
- de evacuatie van de personen;
- de evacuatieoefeningen;
- het gebruik van de beschermingsmiddelen tegen brand;
- het informeren en het opleiden van de werknemers.

Bovendien is de werkgever verplicht om de werknemers te informeren over de risico's van de werkplek en om hen op te leiden, zodat ze de nodige acties en instructies juist kunnen interpreteren.

Niet alleen de werkgever moet inspanningen leveren om gevaarlijke situaties te vermijden. Ook werknemers dragen hierin een belangrijke verantwoordelijkheid: risico's op de juiste manier benaderen, nooduitgangen kennen, evacuatieprocedure kennen, de principes van eerste hulp bij ongevallen kennen, veiligheidsinstructies toepassen, persoonlijke beschermingsmiddelen dragen als dat noodzakelijk is, noodprocedures volgen enz.

¹² Zie Basisboek 'Naar een veilige school', preventiethema 'Intern noodplan'

¹³ Zie Basisboek 'Naar een veilige school', preventiethema 'Brandpreventiedossier'

4. Een intern noodplan voor een onderwijsinstelling^{14 15}

Het interne noodplan van een onderwijsinstelling is een beleidsdocument. Het beschrijft de maatregelen, procedures en instructies die de onderwijsinstelling heeft voorbereid om de gevolgen van eventuele noodsituaties zo goed mogelijk op te vangen, te beperken en te bestrijden.

4.1. Doel van interne noodplanning

Het interne noodplan heeft als doel:

- noodsituaties te bedwingen en beheersen om de gevolgen en de schade ervan te beperken;
- maatregelen uit te voeren om leerlingen, internen, cursisten, personeel, andere aanwezigen en de schoolomgeving te beschermen tegen de gevolgen van zware ongevallen;
- ervoor te zorgen dat na een ongeval het nodige wordt gedaan voor herstel.

Om het bovenstaande optimaal te kunnen realiseren, bestaat een intern noodplan uit verschillende fases.¹⁶

4.2. Voorwaarden

Het interne noodplan van een onderwijsinstelling moet steeds uitgaan van de specifieke risico's die gepaard gaan met de activiteiten van een onderwijsinstelling, met de mensen en de middelen die zich in de onderwijsinstelling bevinden.

¹⁴ De structuur en inhoud van dit onderdeel zijn geïnspireerd op "Veilig Uitzendwerk, cursus over veiligheid en gezondheid op het werk voor intercedenten en leidinggevenden, Preventie en Interim met steun van het Europees Agentschap voor Veiligheid en Gezondheid, uitgave 2006, p. 178."

¹⁵ Artikel 4.4.7 van het OHSAS 18001:2007

¹⁶ Zie 4.3.2

Het interne noodplan van een onderwijsinstelling moet steunen op procedures, acties en instructies die aangepast zijn aan de noodsituaties waaraan de onderwijsinstelling kan blootgesteld worden. Die moeten betrekking hebben op:

- de informatie en de instructies over de maatregelen in geval van nood;
- het alarm- en communicatiesysteem;
- de veiligheidsoefeningen;
- de handelingen die gesteld moeten worden bij evacuatie en eerste hulp;
- de middelen voor de eerste verzorging;
- de maatregelen om posttraumatische stress te voorkomen of te beperken.

Het interne noodplan van een onderwijsinstelling moet ook

- afgestemd zijn op bestaande externe noodplannen;
- voortdurend geëvalueerd en bijgestuurd worden na elke noodsituatie, na wijziging aan infrastructuur en na elke verandering die een impact zou kunnen hebben op het bestrijden of beheersen van een noodsituatie;
- steeds ter beschikking zijn van alle betrokkenen.

Het interne noodplan wordt pas finaal opgesteld na advies van het bevoegde comité¹⁷. De preventieadviseur die de leiding heeft over de interne dienst ondertekent de procedures ‘voor gezien’.

De leerlingen, internen, cursisten, het personeel en ook andere aanwezigen moeten geïnformeerd en gesensibiliseerd worden over de inhoud van het interne noodplan, de te volgen procedures en instructies.

4.3. Inhoud

In dit onderdeel wordt aangegeven wat er inhoudelijk in een intern noodplan verwerkt moet worden. De wettelijke richtlijnen worden vervolgens op een praktische manier verwerkt in actiekaarten voor mogelijke noodsituaties waarmee een onderwijsinstelling te maken kan krijgen. De actiekaarten zijn beschikbaar op de website van de Gemeenschappelijke preventiedienst van het GO!, www.g-o.be/preventie.

¹⁷ Zie Basisboek ‘Naar een veilige school’, hoofdstuk 5.5

4.3.1. Voorbereid zijn op noodsituaties¹⁸

Een onderwijsinstelling moet kunnen reageren op een feitelijke noodsituatie en de nadelige gevolgen die ermee samenhangen zo goed mogelijk voorkomen, beperken of tegengaan.

Het interne noodplan moet de criteria en definities beschrijven van de mogelijke noodsituaties die eigen zijn aan de onderwijsinstelling. Die situaties worden bepaald op basis van de risicoanalyse en kunnen tot de volgende categorieën behoren:

- een **noodsituatie binnen de onderwijsinstelling** waarbij al dan niet een evacuatie nodig is;
- een **noodsituatie buiten de onderwijsinstelling** waarbij leerlingen, internen, cursisten en/of personeel betrokken zijn die al dan niet verband houden met de activiteiten van onderwijsinstelling;
- een **noodsituatie buiten de onderwijsinstelling** maar met een mogelijke dreiging voor de onderwijsinstelling die ofwel schuilen ofwel een evacuatie als aanpak vergt.¹⁹

Geef voldoende aandacht aan activiteiten die binnen de schoolgebouwen door derden georganiseerd worden. Het is aangewezen om met de verantwoordelijke organisator een overeenkomst te sluiten waarin de preventie- en veiligheidsinstructies - zowel algemeen als in noodsituaties - duidelijk vermeld staan.

4.3.2. Een noodsituatie beheersen en bestrijden

Het interne noodplan moet de krachtlijnen beschrijven van hoe de noodsituaties worden aangepakt (procedures). Het is bij dit onderdeel dan ook belangrijk om de rol, de taken en de verantwoordelijkheden van de verschillende sleutelfiguren aan te geven (instructies). Verder moet het plan ook duidelijk aangeven op welke manier er zal samengewerkt worden met de actoren uit de externe noodplanning.

De manier waarop gereageerd wordt op een noodsituatie of de manier waarop een interventie wordt aangepakt, is afhankelijk van de aard en de ernst van de noodsituatie. Daarom wordt een interventie vaak opgedeeld in verschillende fases.

¹⁸ Canvas intern noodplan voor scholen en internaten, federale dienst Noodplanning gouverneur Oost-Vlaanderen, i.s.m. de Provinciale Brandweerschool Oost-Vlaanderen, versie februari 2012, p. 105

¹⁹ Voor noodsituaties in deze categorie is een onderwijsinstelling vaak aangewezen op de bestaande externe noodplanning.

Fase 1: Waarschuwing

Een waarschuwing wordt gedefinieerd als het doorgeven van informatie over de ontdekking van een noodsituatie aan de personen die deel uitmaken van het personeel van de werkgever die specifiek daartoe zijn aangeduid.

Er moeten duidelijke afspraken zijn over wie gewaarschuwd moet worden en hoe dit moet gebeuren. Deze afspraken moeten door iedereen gekend zijn.

Fase 2: Melding

De persoon die gewaarschuwd is, moet vervolgens de noodsituatie melden. Afhankelijk van de aard en de ernst van de noodsituatie kan het gaan om een interne melding of het verwittigen van de openbare hulpdiensten.

Er moeten duidelijke afspraken zijn over wie de melding doet en hoe dit moet gebeuren. Deze afspraken moeten door iedereen gekend zijn.

Fase 3: Maatregelen

De ernst en de omvang van de noodsituatie bepalen welke van de geplande maatregelen men moet nemen, welke **procedures** en **instructies** men moet volgen, zoals

- een alarmsignaal geven;
- de interne en/of openbare hulpdiensten verwittigen;
- de evacuatieprocedure starten;
- de EHBO²⁰-procedure starten;
- de communicatieprocedure (ouders ...) of crisiscommunicatie (overheidsdiensten, pers ...) starten;
- ...

Fase 4: Afsluiting

Het interne noodplan beschrijft ook op welke manier men de noodsituatie kan afsluiten en men opnieuw kan overgaan naar de normale activiteiten van de onderwijsinstelling.

²⁰ Eerste hulp bij ongevallen

Fase 5: Postoperationele fase²¹

Tot slot beschrijft het interne noodplan ook maatregelen of procedures die het beheersen en bestrijden van de noodsituatie evalueren en bijsturen. Bijvoorbeeld:

- gegevens over de noodsituatie verzamelen;
- een risicoanalyse uitvoeren;
- eventuele slachtoffers opvangen en begeleiden;
- contact opnemen met verzekeringsmaatschappijen;
- informeren, bv. informatiebijeenkomst;
- erkennen, bv. opvanggesprek, 1 minuut stilte;
- hulp uit directe omgeving stimuleren;
- ...

4.3.3. De beschikbare middelen en lokalen

Het interne noodplan van een onderwijsinstelling moet een inventaris bevatten waarin de interne en externe beschikbare (hulp)middelen en lokalen worden opgesomd en zo nodig beschreven.

Mogelijke beschikbare middelen

- vluchtwegen;
- verzamelplaatsen;
- waarschuwings- en alarmeringsmiddelen;
- signalisatie;
- veiligheidsverlichting;
- middelen die nodig zijn voor coördinatie en communicatie;
- beslissingsondersteunende middelen (grondplannen, ...);
- preventiemaatregelen om de gevolgen van een noodsituatie te beperken (opvangsystemen, noodafsluiters, ...);
- interventiemiddelen voor brandbestrijding;
- middelen voor eerste hulp en medische verzorging;
- psychologische opvang;
- ...

²¹ Zie 4.5.1 'De noodsituatie afsluiten'

Mogelijke beschikbare lokalen

- **Crisislokaal**
Een plaats in het gebouw waar de leden van het crisisteam samenkomen om de procedures en acties te coördineren, om zo de noodsituatie te beheersen. Hierbij wordt ook bepaald welke (voldoende) communicatie- en logistieke middelen er ter beschikking moeten zijn. Als door de noodsituatie het gebouw volledig moet ontruimd worden, moet er een crisislokaal buiten het gebouw voorhanden zijn.
- **Opvanglokaal voor externen**
Afhankelijk van de noodsituatie moeten er verschillende lokalen ter beschikking zijn om familie, pers, en anderen op te vangen en te woord te staan. Hierbij wordt ook bepaald welke (voldoende) communicatie- en logistieke middelen er ter beschikking moeten zijn. Zorg ervoor dat de ouders en de leden van de pers voldoende gescheiden van elkaar worden opgevangen. Als door de noodsituatie het gebouw volledig moet ontruimd worden, moet er een opvanglokaal voor externen buiten het gebouw voorhanden zijn.
- **Opvanglokaal voor internen**
Stel een plaats of lokaal ter beschikking waar leerlingen, internen, cursisten en personeel naartoe kunnen als ze na de noodsituatie niet naar de onderwijsinstelling terug kunnen gaan.

4.3.4. Het beschikbare personeel

Het interne noodplan van een onderwijsinstelling moet een inventaris bevatten die weergeeft welke personeelsleden bekwaam, opgeleid en aangeduid zijn voor het beheersen en bestrijden van een noodsituatie. Er worden verschillende uitvoerende, controlerende en leidinggevende taken beschreven en toegewezen. Hierbij is het belangrijk om de rol, de taken en de verantwoordelijkheden van de verschillende sleutelfiguren te bepalen. In de context van het interne noodplan betekent dit concreet dat er voor alle betrokken partijen instructies worden uitgewerkt.

Mogelijke sleutelfiguren

- de interne hulpverlener EHBO;
- de werkgever;
- het secretariaat;
- de bevoegde of betrokken preventieadviseur²²;
- de verantwoordelijke voor het gebouw.

²² Het kan gaan om de interne preventieadviseur, de preventieadviseur -arbeidsgeneesheer, de preventieadviseur psychosociale aspecten van de interne of externe dienst voor preventie en bescherming op het werk.

Crisisteam

De werkgever stelt het crisisteam samen.

Dit team bestaat uit vooraf aangeduide medewerkers. Deze medewerkers moeten in staat zijn om tijdens een noodsituatie kalm te blijven en de nodige beslissingen te nemen.

Het crisisteam coördineert, volgt de procedures en instructies ten gevolge van de noodsituatie op.

Een lid van het crisisteam wordt opgeroepen wanneer er zich een noodsituatie voordoet. Elk lid van het crisisteam kent zijn taken en verantwoordelijkheden bij het beheersen en bestrijden van een noodsituatie. Hou er rekening mee dat niet elk lid van het crisisteam onmiddellijk beschikbaar of ter plaatse is.

Mogelijke samenstelling van het crisisteam:

- de werkgever of een aangeduide plaatsvervanger;
- de bevoegde preventieadviseur;
- de hulpverlener (EHBO);
- de verantwoordelijke van de brandbestrijdingsdienst of de verantwoordelijke voor het gebouw;
- de communicatieverantwoordelijke (familie van leerlingen, internen, cursisten en personeelsleden, pers en media inlichten en te woord staan);
- het secretariaat of een secretaris (logboek bijhouden);
- externe specialisten naargelang de noodsituatie.

De brandbestrijdingsdienst²³

Elke werkgever moet een brandbestrijdingsdienst oprichten. In afwachting van de komst van de openbare hulpdiensten kan een goed opgeleide brandbestrijdingsdienst helpen met de coördinatie tijdens een brand of noodsituatie en de eerste handelingen verrichten om de situatie te beheersen.

De brandbestrijdingsdienst heeft onder andere als taak om mee te werken aan de risicoanalyse en aan het ontwikkelen van de procedures van het interne noodplan.

4.3.5. (Crisis)Communicatie²⁴

Communicatie is onontbeerlijk bij noodplanning. Het is belangrijk om te bepalen naar welke mogelijke doelgroepen er kan en moet gecommuniceerd worden zoals leerlingen, internen, cursisten, personeel, familie, CLB, openbare hulpdiensten, media, overheden, enz.

Bepaal voor alle mogelijke doelgroepen de kernboodschappen naargelang de aard van de noodsituatie. Denk, alvorens hen te contacteren, goed na over de boodschap die je hen wil meegeven. Zet de kernideeën per doelgroep op papier en zorg ervoor dat ze niet onderling tegenstrijdig zijn. Wees helder in je communicatie en eenduidig in je handelen. Op die manier laat je voelen dat je als onderwijsinstelling weet waar je mee bezig bent.

²³ Zie Basisboek 'Naar een veilige school', fiche 'Brandbestrijdingsdienst' voor o.a. de samenstelling van de brandbestrijdingsdienst.

²⁴ Zie www.g-o.be/preventie, crisismanagement

Enkele tips²⁵

- Wees eerlijk en volledig in je reactie maar geef niet alle details vrij. Beperk je tot de feiten en breng het hele verhaal in één keer. Neem je verantwoordelijkheid door toe te geven dat je iets niet weet of dat er eventuele fouten zijn gemaakt maar doe niet aan zelfbeklag.
- Respecteer de integriteit en privacy van de betrokkenen. Geef nooit vertrouwelijke informatie door.
- Probeer op een empathische en menselijke manier de noodsituatie af te handelen en te verwoorden. Betuig je medeleven als er slachtoffers zijn. Benoem de eigen emotie in plaats van een kille toon te kiezen. Kies voor een persoonlijke benadering die afgestemd is op de doelgroep.
- Reageer snel en doordacht. Snel communiceren laat minder ruimte voor speculatie en roddels. Vermijd elke verklaring die een etnische, religieuze, filosofische groep kan kwetsen. Een snelle reactie is niet hetzelfde als een emotionele of geïmproviseerde reactie.
- Laat bij specifieke materies een specialist aan het woord.
- Geef voldoende aandacht aan non-verbale communicatie zoals een traan, sirenes, een vlag halfstok ...

4.3.6. Samenwerking met openbare hulpdiensten

Het interne noodplan moet ook duidelijk aangeven op welke manier er zal worden samengewerkt met openbare hulpdiensten.

Om de samenwerking tussen de interne en de openbare hulpdiensten zo goed mogelijk te laten verlopen, zijn gecoördineerd overleg tussen de betrokken partijen en uitwisseling van informatie onontbeerlijk.

Men maakt dan het best ook een inventaris op van de middelen die onmiddellijk beschikbaar zijn bij de gemeentelijke interventieploegen, de middelen die later nog kunnen opgevraagd worden, de beschikbare medische interventieploegen, de ziekenhuizen in de omgeving en de centrale meldkamers voor ambulancevervoer.

²⁵ Zie 'Crisiscommunicatie' op Klasse voor leraren, www.klasse.be/leraren/eerstelijns/plots-had-iedereen-mijn-gsm-nummer.

4.4. Actiekaarten voor noodsituaties^{26 27}

Zoals eerder vermeld worden de onderdelen 4.4.1, 4.4.2 en 4.4.3 geconcretiseerd in ‘actiekaarten’. Een actiekaart is de praktische weergave van welke procedure(s), actie(s) en instructie(s) een onderwijsinstelling moet uitwerken en implementeren om op een mogelijke noodsituatie gepast te reageren. Hou zo veel mogelijk rekening met de behoeften van alle belanghebbenden, dus ook burens en openbare hulpdiensten.²⁸

De actiekaarten worden onderverdeeld naargelang de ernst van de situatie.²⁹

De gedetailleerde actiekaarten vind je op www.g-o.be/preventie.

4.4.1. Actiekaarten die algemeen van toepassing zijn bij noodsituaties

- Waarschuwing en melding
- Alarmprocedure
- Evacuatieprocedure
- Procedure bij ongevallen – EHBO
- Algemene communicatieprocedure
- ...

4.4.2. Actiekaarten voor noodsituaties binnen de onderwijsinstelling

- Brand
- Gaslek en/of ontploffing binnenin een gebouw
- Chloorlek in een zwembad
- Voedselvergiftiging
- Infectieziekten
- Schokkende gebeurtenis ((poging tot) zelfdoding, betrokken bij of getuige van een ernstig of dodelijk (arbeids)ongeval, betrokken bij of getuige van zware agressie of geweldpleging...)
- Misbruik van alcohol en andere drugs
- Verdachte envelop of pakket
- Bommelding

²⁶ Noodplan voor onderwijsinstellingen, Gemeenschappelijke preventiedienst van het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap, versie maart 2012, p. 83

²⁷ Canvas intern noodplan voor scholen en internaten, federale dienst Noodplanning gouverneur Oost-Vlaanderen, i.s.m. de Provinciale Brandweerschool Oost-Vlaanderen, versie februari 2012, p. 105

²⁸ Artikel 4.4.7 van het OHSAS 18001:2007

²⁹ Zie 4.3.1

- Amoksituatie en blind geweld³⁰
- ...

4.4.3. **Actiekaarten voor noodsituaties buiten de onderwijsinstelling waarbij leerlingen en/of personeel betrokken zijn**

- Criminaliteit
- Amoksituatie en blind geweld
- Vermiste personen
- Busongeval
- Ongeval tijdens een activiteit extra muros (zoals een binnenlandse of buitenlandse schooluitstap ...)
- ...

4.4.4. **Actiekaarten voor noodsituaties buiten de onderwijsinstelling maar met een mogelijke een dreiging voor de onderwijsinstelling**

- Natuurrampen
- Seveso en/of inwerkingtreding noodplan naburig bedrijf, rampenplan, nucleair alarm
- ...

³⁰ Een amokincident is een situatie waarbij (een) dader(s) zoveel mogelijk slachtoffers tracht(en) te maken. De daders(s) beweegt/bewegen zich vrij binnen de schoolgebouwen op zoek naar slachtoffers die hij/zij zo eenvoudig mogelijk zonder enige obstructie tracht(en) te vinden. Een amokincident doet zich voor op het ogenblik dat er nog veel personen aanwezig zijn. De dader(s) gaat/gaan steeds koel en berekend te werk. Een amokincident kenmerkt zich door chaos, paniek en verwarring.

4.5. Na de noodsituatie³¹

4.5.1. De noodsituatie afsluiten

De manier waarop er terug kan overgegaan worden tot de normale gang van zaken moet uitgewerkt worden in een opstartprocedure.

4.5.2. Postoperationele fase

Wanneer men terug kan overgaan tot de normale gang van zaken, wordt pas duidelijk welke impact en gevolgen er zijn op materieel, fysisch en psychisch vlak.

In deze fase wordt het duidelijk wie na de noodsituatie verdere medische en/of psychosociale hulp nodig heeft, welke materiële schade er is aangericht en op welke manier men die al dan niet zal (kunnen) herstellen en vergoeden. Uiteraard is dit ook de fase waarin onderzoek en discussies worden gevoerd over verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid.

Alle mogelijke aspecten waarmee je in deze fase rekening moet houden zijn verwerkt in de actiekaart ‘Afsluiten van de noodsituatie’.

De actiekaarten zijn beschikbaar op www.g-o.be/preventie.

De psychosociale impact van een noodsituatie in een onderwijsinstelling op leerlingen, internen, cursisten, personeelsleden, familie en andere betrokkenen kan heel erg verschillen en mag niet onderschat worden. Daarom is het enorm belangrijk dat je voldoende aandacht besteedt aan opvang en nazorg, duidelijke informatie en erkenning op korte maar ook op lange termijn. Het is aangewezen om procedures uit te werken voor de opvang na traumatische gebeurtenissen.

³¹ Canvas intern noodplan voor scholen en internaten, federale dienst Noodplanning gouverneur Oost-Vlaanderen e.a. , versie februari 2012, p. 105

5. Oefenen, beoordelen en bijsturen³²

5.1. Algemeen (noodoefeningen)

De werkgever moet aan de leden van de hiërarchische lijn en aan de werknemers de nodige informatie en vorming geven over de preventiemaatregelen voor noodsituaties, met specifieke aandacht voor brandrisico's, waarschuwings- en alarmsignalen en de procedures en instructies die men moet volgen als er zich een noodsituatie voordoet. Bovendien moet elke werknemer een afschrift ontvangen van het voor hem relevante deel van het evacuatieplan. Hij moet die informatie ten laatste op de dag van zijn indiensttreding van de werkgever ontvangen.

Volgens de geldende wetgeving moeten alle ondernemingen, ook onderwijsinstellingen, geregeld waarschuwings-, alarm- en evacuatieoefeningen organiseren. Het doel hiervan is om zowel personeelsleden als leerlingen, internen en cursisten vertrouwd te maken met de uit te voeren handelingen en een duidelijk zicht te krijgen op de inzet van hulpverlening en de nood aan interventies.

Tijdens zo'n oefening wordt het vaak duidelijk hoe belangrijk efficiënte coördinatie en eenduidige communicatie zijn. Het is uiteindelijk de bedoeling om, door gebruik te maken van de actiekaarten met procedures en instructies, na de chaos van een noodsituatie terug te keren naar een toestand van orde. De oefening wordt vervolgens in al haar aspecten geëvalueerd. Dit dient als basis om de actiekaarten en dus ook de gebruikte procedures en instructies bij te sturen.

Er zijn verschillende soorten van noodoefeningen. Ook die zijn verwerkt in actiekaarten die beschikbaar zijn op www.g-o.be/preventie

Opleiding en oefening zijn nuttig om na te gaan of alle personeelsleden de procedures en instructies kennen. Bovendien kan men bij deze oefeningen de opgestelde procedures en instructies testen op onder andere efficiëntie. Op basis van de verkregen resultaten kan men het interne noodplan zo nodig bijsturen.

Bij gewijzigde richtlijnen of structurele veranderingen aan het gebouw zijn er uiteraard bijkomende opleidingen en aangepaste noodoefeningen nodig. Maar ook als er niets verandert, kunnen verschillende evacuatieoefeningen of opfrissingscursussen zinvol zijn om de juiste reacties en handelingen aan te leren.

³² Veilig Uitzendwerk, cursus over veiligheid en gezondheid op het werk voor intercedenten en leidinggevenden, Preventie en Interim, met steun van het Europees Agentschap voor Veiligheid en Gezondheid, uitgave 2006, p. 178.

5.2. Specifieke opleidingen

Bepaalde personen zoals onder andere de leden van de brandbestrijdingsdienst en de hulpverleners, moeten specifieke opleidingen volgen. Deze opleidingen zijn aangepast en gericht op de verschillende specifieke taken die ze moeten uitvoeren en de aandacht die ze moeten besteden aan de specifieke risico's waarmee ze te maken kunnen krijgen. Volgens de vigerende wetgeving is het niet alleen noodzakelijk maar zijn ze ook verplicht om hun kennis en vaardigheden geregeld op te frissen.